

Deel 1. Het Imkermuseum van de AVBB

Tekst en foto's Remco Schoonderwoert

Aan de rand van Amsterdam-Osdorp, in een gebied dat bekend staat als de Tuinen van West, ligt het Nieuwe Bijenpark Amsterdam. In het midden, met uitzicht op de vijver, staat het verenigingsgebouw annex museum van de Amsterdamse Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt, kortweg AVBB. Ik word binnen opgewacht door Ko Veltman en Gerrit Schipper, respectievelijk voorzitter en penningmeester van de vereniging en tevens beheerders van het Imkermuseum.

De collectie

"Onze vereniging is meer dan 100 jaar oud; in 1913 is men begonnen met het samenstellen van de collectie", begint Ko Veltman zijn verhaal. "Op het Oude Bijenpark aan de Sloterweg was al een museum, dat in oude bijenboeken al vermeld wordt. Omdat begin 1960 de huidige A4 naar Den Haag werd aangelegd moesten we daar weg en toen kwamen we op de huidige locatie, het Nieuwe Bijenpark. Onze eigen leden hebben de collectie bijeen gebracht en daar zijn we zeer zuinig op."

De tentoongestelde voorwerpen werden met name door de leden zelf verzameld, maar zijn niet specifiek Amsterdams. Er staat een honingpers uit Enkhuizen maar ook bijenkasten uit voormalig Oost-Duitsland. Ko Veltman wijst naar een boekje op tafel. "Dit boekje is twee weken geleden door een lid hier binnengebracht. Hij deed er niets meer mee en het stond bij hem op de plank. Of wij het willen hebben. Het boekje bleek tekeningen en verhalen te bevatten van Eli Heimans. Waarschijnlijk zijn er nog maar een paar van overgebleven. Ook een Ambrosiuskorf ontbreekt niet in de collectie. "We hebben een nieuwe laten maken want een oude is niet te betalen. Maar hij hoort er gewoon bij."

Wat opvalt door zijn vorm en kleur is een uit klei gemaakte bankorf. "Dit is een replica, die mijn vrouw gemaakt heeft. De geest van de overleden imker blijft achter in de korf en zijn gezicht wordt erop gekleefd om het bijenvolk tegen diefstal te beschermen en kwade geesten te weren, te verbannen. Vandaar de naam. In Polen hebben ze

meestal een afbeelding van een heilige. Vaak Maria, waarbij de bijen uit haar navel vliegen, want die is het begin van het leven." Ook een nieuw gemaakte Syrische bijenkorf van aardewerk is onderdeel van de collectie. "Gemaakt door een lid van de vereniging die uit Syrië komt", vertelt Ko Veltman.

Het museum heeft een aantal honing- en waspersen in de collectie. De oudste waspers komt uit 1840. "Hoe ze dat ding ooit naar binnen hebben gekregen is mij een raadsel", vertelt Veltman. "Het is gemaakt van eikenhout en heeft koperen platen met gleuven voor de was. Het is loodzwaar. Toen we het moesten verplaatsen hebben we een autokrik moeten gebruiken." Het is een geschenk van het Bijenhuis toen de AVBB 75 jaar bestond. De waspers stond ooit in een bakhuis. Na het bakken van brood was er warmte beschikbaar om water te verwarmen dat gebruikt werd om de was vloeibaar te maken.

Verder heeft het Imkermuseum een verzameling van oude en nieuwe gebruiksvoorwerpen, zoals een borststukmeter uit 1935 en een bijentongmeter, die gebruikt werd om de lengte van een bijentong te meten en te kijken welke bijen beter geschikt zijn om honing te halen.

De cover van *Bijenhouden* 2022-5

Voor het fotograferen van de cover van *Bijenhouden* 2022-5 is gebruikgemaakt van voorwerpen van het Imkermuseum. Ko legt uit: "De achtergrond is een oude schoolplaat. Hoe oud die is weet ik eerlijk gezegd niet, maar ik denk uit

Cover van *Bijenhouden* 2022-5

de jaren '30 van de vorige eeuw. De miniatuur-bijenkast is een demonstratiemodel uit 1892 en is gemaakt door Friederich August Kelting, baanbreker voor de losse bouw in Nederland en naast de oprichter van de N.V. Handelsbijenstand 'Mellona' ook mede-oprichter van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland, de huidige NBV. Hij bouwde ook bijenkasten en voor de Eerste Wereldoorlog nam hij deze miniatuurkast en zijn korven in de trein mee door heel Nederland om lezingen te geven en korfimmers te bewegen om zijn Simplex-kasten te gaan gebruiken. Hij had het idee opgedaan in Engeland met de WBC-kast (William Borough Carr-kast, de Engelse tuinkast), die hij versimpelde tot Simplexkast. Later is er nog een kleinere demonstratiekast door hem gebouwd."

Ko Veltman (l) en Gerrit Schipper (r) met in hun handen het Bijenboek en de sigaarroker

De honingzeef is het volgende item. "Waarschijnlijk uit 1950, rond die tijd. Tegenwoordig is alles van aluminium maar deze is van staal." De Dathe-pijp is uit 1920. "Je kunt hem met een koordje om je nek dragen, want deze is zo zwaar dat na verloop van tijd je gebit met pijp en al in je bijenkast valt." Het meest bijzondere item op de foto is het kleine houten buisje uit 1890. "Daar kon een sigaar in, want een imker had altijd een sigaar. Daar kon je hem mee uittekenen. Maar een sigaar geeft een grote wolk rook. Met dit buisje en de sigaar die erin zat konden ze gericht rook blazen. Het moet wel bijzonder hout zijn, want het is gedraaid en vuurbestendig. Het is keihard."

Boeken

Het Imkermuseum heeft ook een uitgebreide bibliotheek met een groot aantal boeken over diverse bijenteelt-

onderwerpen. Het eerder genoemde boek uit 1900 over bijen van de bekende natuurvorser Eli Heimans is de laatste aanwinst. "Wat mij boeit," vertelt Ko Veltman, "zijn de verhalen en het idee dat Eli Heimans 's avonds bij een kaarsje in een hutje op de hei een angel zit te tekenen. Dat zijn zulke mooie tekeningen. Daar word ik helemaal warm van." Een mooi voorbeeld uit het boek is het verhaal van een jongetje dat in zijn Twents dialect een zwerm komt melden bij de bakker, die tevens imker is, en als beloning een sigaar krijgt. "Als ik dat nu zou doen eindig ik op het politiebureau", lacht Ko Veltman.

De beheerders

Ko Veltman heeft een groot deel van zijn leven in Artis gewerkt met insecten. Toen hij met pensioen ging kon hij eindelijk de opleiding Leraar Bijenteelt doen. Gerrit Schipper begon in 2014

met imkeren en heeft ook de opleiding Leraar Bijenteelt afgerond. "Gerrit en ik geven samen de basiscursus Bijenteelt. Gerrit doet de praktijk en ik de theorie en we zitten samen in het verenigingsbestuur waar we het museumbeheer doen. Gerrit doet het technisch onderhoud van het museum en de reparaties aan bijenkasten. Hij is onafscheidelijk van zijn gereedschap. We zijn echt een team." Ko geeft ook lezingen over de geschiedenis van de bijenteelt aan andere imkerverenigingen. "Ik vind het leuk om dit te doen en geschiedenis houdt me echt bezig. En dat verhaal kun je hier prachtig vertellen. Alles is aanwezig."

Het Imkermuseum (www.bijenpark.nl) is elke eerste zondag van de maand geopend en tijdens de Landelijke Open Imkerijdagen. Voor imkerverenigingen is een bezoek op aanvraag mogelijk. ●

Het Bijenboek van Eli Heimans

Opengewerkte tekeningen uit het Bijenboek